

# **Sveta kongregacija za redovnike i svjetovne ustanove Sveta kongregacija za biskupe**

## **"MUTUAE RELATIONES"**

### **KRITERIJI O ODNOSIMA IZMEĐU BISKUPA I REDOVNIKA U CRKVI**

(14. svibnja 1978.)

---

---

#### **UVOD**

1. Uzajamni odnosi među raznim udovima Božjeg naroda pobudili su u naše vrijeme posebnu pažnju. Uistinu, saborski nauk o misteriju Crkve i suvremene kulturne promjene dovele su sadašnje stanje do tolikog stupnja zrelosti da su se pojavili sasvim novi problemi; znatan dio njih treba, bez sumnje, smatrati pozitivnim rezultatima, iako su vrlo osjetljivi i složeni. I u okvir tih problema treba, evo, staviti međusobne odnose između biskupa i redovnika, koji pobuduju posebno zanimanje. Čovjek ostane uistinu zadivljen kada pomisli samo na činjenicu - čije značenje i važnost stvarno zasluzuju da budu posebno produbljeni - da na čitavom svijetu ima više od milijuna redovnica, što znači da dolazi po jedna redovnica na svakih 250 katoličkih žena, te oko 270.000 redovnika, među kojima svećenici čine ukupno 35,6 posto svih svećenika Crkve, a u nekim krajevima, npr. u afričkim zemljama i u nekim dijelovima Latinske Amerike, prelaze polovicu svih svećenika.

2. Dvije Sv. kongregacije, Kongregacija za biskupe i Kongregacija za redovnike i svjetovne ustanove, u prigodi desete obljetnice proglašenja dekreta *Christus Dominus i Perfectae caritatis* (28. listopada 1965.), održale su zajedničko plenarno mješovito zasjedanje (16.-18. listopada 1975.), u savjetovanju i u suradnji s biskupskim konferencijama, nacionalnim unijama redovnika te međunarodnom unijom vrhovnih poglavara i poglavarica. Na tom plenarnom zasjedanju pristupili su sljedećim pitanjima kao glavnim temama:

- a) što biskupi očekuju od redovnika;
- b) što redovnici očekuju od biskupa;

c) pomoću kojih se konkretnih sredstava može praktički doći do skladne i plodne suradnje između biskupâ i redovnikâ, i to na planu biskupije, te na nacionalnom i međunarodnom planu.

Nadalje, pošto su bili postavljeni opći kriteriji i izvršeni razni dodaci na tekst prijedloga koji je bio ocima predložen, plenarno je zasjedanje odlučilo da se izradi dokument u kojem će biti naznačene pastoralne smjernice.

Sada taj dokument dajemo u javnost; bio je sastavljen i uz suradnju Sv. kongregacije za istočne Crkve i za evangelizaciju naroda.

3. Ovdje obrađen predmet određen je jasnim granicama: raspravlja se o temi koja govori o odnosu između biskupa i redovnika kojega god obreda i kraja, i to osobito s namjerom da se lakše nadu praktična rješenja. Predmet izravne rasprave jesu oni odnosi koji moraju postojati između mjesnih ordi-

narija, redovničkih ustanova i društava zajedničkog života; stoga svjetovne ustanove ne dolaze izravno u obzir, osim onda kada je riječ o općim principima o posvećenom životu (usp. *PC* 11) i o njihovu uključenju u partikularnu Crkvu (usp. *CD* 33).

Tekst je razdijeljen na dva dijela: prvi je *doktrinaran*, drugi *normativan*. A svrha je teksta da zacrtava direktivne smjernice za bolju i stalno uspješniju primjenu obnoviteljskih načela koja je postavio II. vatikanski ekumenski sabor.

## Priča

### **NE KOLIKO DOKTRINARNIH ELEMENATA**

Prije no što se postave pastoralne norme o nekim problemima koji su nastali u odnosima između biskupâ i redovnikâ, očito je potrebno pružiti kratku doktrinarnu sintezu, sa svrhom da se odrede načela na kojima se temelje spomenuti odnosi. Uostalom, ovako sažeto izlaganje tih načela svakako prepostavlja svestranu obradu saborskih dokumenata.

#### Prvo poglavlje

##### **Crkva kao "novi" narod**

*Ne po tijelu, nego u Duhu (LG 9)*

1. Sabor je ukazao na posebnu konstitutivnu narav Crkve kad ju je predstavio kao misterij (usp. *LG* 1). Od dana Duhova (usp. *LG* 4) na svijetu doista živi jedan *novi* narod, koji se, oživljen od Duha Svetoga, okuplja u Kristu da ima pristup k Ocu (usp. *Ef* 2,18). Udovi toga naroda sabrani su iz sviju naroda i među sobom se stapaju u tako intimno jedinstvo (usp. *LG* 9), da to uopće nije moguće protumačiti bilo kakvom sociološkom formulom; jer ono u sebi sadržava takvu *novost* koja nadilazi sve što je ljudsko. Stoga je i odnose između raznih udova Crkve moguće pravilno tumačiti samo u toj transcendentalnoj perspektivi. Onaj, dakle, element na kojem se temelji originalnost te stvarnosti jest sama prisutnost Duha Svetoga. On je pravi život i snaga Božjeg naroda i sveza njegova zajedništva, on je snaga njegova poslanja, izvor njegovih mnogovrsnih darova, veza njegova čudnovatog jedinstva, svjetlo i ljepota njegove stvaralačke sposobnosti, žar njegove ljubavi (usp. *LG* 4; 7; 8; 9; 12; 18; 21). Doista, duhovno i pastoralno buđenje tih posljednjih godina pokazuje snagom prisutnosti Duha Svetoga - kojoj prisutnosti neki neredi, iako zabrinjujući, nisu nanijeli, kako se čini, nikakve štete - poseban povlašteni čas (usp. *EN* 75) rascvjetane svadbene mladosti Crkve, koja čeka dan svoga Gospodina (usp. *Otkr* 22,17).

*"Samo jedno tijelo", u kojem su "jedni drugima udovi"*

(*Rim* 12,5; usp. *1 Kor* 12,13)

2. U misteriju Crkve jedinstvo u Kristu dovodi do zajedništva života među udovima. Bog, naime, "nije htio posvetiti i spasiti ljude pojedinačno i

bez veze među njima, nego je odlučio iz njih učiniti narod" (*LG 9*). Sama životvorna prisutnost Duha Svetoga (usp. *LG 7*) stvara u Kristu organsku svezu: On "ujedinjuje Crkvu u zajednici i u službi, on je opskrbljuje i vodi raznim hijerarhijskim i karizmatičkim darovima i uresuje je svojim plodovima" (*LG 4*; usp. *Ef 4,11-12; 1 Kor 12,4; Gal 5,22*).

Dakle, oni elementi po kojima se pojedini udovi među sobom razlikuju - darovi, službe, zadaci - u stvari se uzajamno popunjavaju te su praktički usmjereni prema jednom zajedništvu i poslanju toga jednog *Tijela* (usp. *LG 7*; *AA 3*). Stoga sama činjenica da u Crkvi postoje pastiri, laici ili redovnici, ne unosi nejednakost u zajedničko dostojanstvo udova (usp. *LG 32*), nego više izražava uzglobljenost sastavaka i funkcija jednog živog organizma.

#### *Pozvani da budu "vidljivi sakrament"*

3. *Novost* Božjeg naroda pod njegovim dvostrukim vidom, to jest ukoliko je on vidljiv društveni organizam i nevidljiva Božja prisutnost u tjesnoj međusobnoj povezanosti toga dvoga, može se usporediti sa samim Kristovim misterijem: uistinu "kao što božanskoj Riječi uzeta narav služi kao živi organ spasenja s Njom nerazrešivo sjedinjen, na sličan način društveni organizam Crkve služi Kristovu Duhu, koji je oživljuje, za rast Tijela" (*LG 8*; usp. *Ef 4,16*). Upravo intimna uzajamna veza između tih dvaju elemenata daje Crkvi onu njezinu *sakramentalnu* narav, po kojoj ona posvema premašuje svaku samo sociološku perspektivu. Stoga je Sabor mogao tvrditi da je Božji narod u svijetu kao *vidljivi sakrament spasenosnog jedinstva* (*LG 9*; usp. *LG 1*; *8; 48; GS 42; AG 1; 5*) za sve ljude.

Iako današnji društveni razvoji i kulturne promjene, kojih smo svjedoci, stavljaju Crkvu pred zahtjev da obnovi nemali broj svojih ljudskih aspekata, oni ipak ne mogu ni najmanje oštetiti tu njezinu osobitu strukturu ukoliko je ona *opći sakrament spasenja*; dapače, promjene koje treba provoditi ujedno će poslužiti i tome da jače osvijetle tu njezinu narav.

#### *Izabrani da svjedoče i da naviještaju Evandđelje*

4. Svi udovi - pastiri, laici i redovnici - dionici su, svaki na svoj vlastiti način, *sakramentalne* naravi Crkve; isto tako svaki, prema svojoj zadaći, mora biti znak i sredstvo i *jedinstva s Bogom i spasenja svijeta*. Doista, svi-ma je upućen dvojak poziv:

a) poziv na svetost: "Svi su u Crkvi pozvani na svetost, bilo da pripadaju hijerarhiji, bilo da ona njima upravlja" (*LG 39*);

b) poziv na apostolat: čitavu Crkvu "potiče Duh Sveti da surađuje kako bi se ostvario Božji naum" (*LG 17*; usp. *AA 2; AG 1; 2; 3; 4; 5*).

Prema tome najprije treba kao osnovicu prihvatići zajednički poziv na sjedinjenje s Bogom za spas svijeta, i nakon toga se uzima u obzir raznolikost darova, službi i zadataka. A spomenuti zajednički poziv traži od sviju, kao znak dioništva u crkvenom zajedništvu prvenstvo *života u Duhu*, po kojem se kao povlašteni dar dobiva: slušanje riječi, unutarnja molitva, svijest osobe da živi kao ud čitavog Tijela i brižljivost za jedinstvo, vjerno vršenje vlastitog poslanja, sebedarje u služenju te poniznost kajanja.

Iz tog zajedničkog krsnog poziva na život u Duhu proistječu prosvjetljujući zahtjevi i djelotvorni uzorci kakvi treba da vladaju između biskupâ i redovnikâ.

Drugo poglavlje

## **Služba biskupa u organskom crkvenom zajedništvu**

### *Zajedništvo Božjeg naroda i njegova uzvišenost*

5. Organsko zajedništvo među različitim udovima Crkve do te je mjere plod samog Duha Svetoga, da nužno prepostavlja povijesnu inicijativu Isusa Krista i njegov pashalni izlazak. Jer Duh Sveti je Duh Gospodinov: Isus Krist "uzvišen zdesna Bogu" (*Dj* 2,33) "izlio je na svoje učenike od Oca obećanog Duha" (*LG* 5). I ako je Duh kao duša Tijela (usp. *LG* 7), Krist je bez sumnje njegova Glava (usp. *LG* 7); dakle organska sveza udova proizlazi od jednoga i drugoga (usp. *I Kor* 12-13; *Kol* 2,19). Zato ne može u udovima postojati prava poučljivost Duhu ako nema vjernosti Gospodinu koji ga šalje; od Krista naime "sve Tijelo, zglobovima i svezama zbrinuto i povezano, raste rastom Božjim" (*Kol* 2,19).

Stoga organsko zajedništvo Crkve nije isključivo *duhovno*, tj. na neki način rođeno od Duha Svetoga, ono po sebi ne prethodi crkvenim funkcijama i nije njihov stvaralac, nego je ujedno *hijerarhijsko*, ukoliko životnom snagom proizlazi iz Krista-Glave. Darove koje Duh ulijeva htio je sam Krist, i oni su po svojoj naravi usmjereni na organizam Tijela, da oživljavaju njegove funkcije i djelovanja. Krist je "Glava Tijela, početak, prvorodenac od mrtvih, da u svemu bude Prvak" (*LG* 7; *Kol* 1,15-18). Stoga organsko zajedništvo Crkve u svom duhovnom vidu i u svojoj hijerarhijskoj naravi potječe i dobiva snagu u isto vrijeme od Krista i od njegova Duha. S pravom je, dakle, i vrlo zgodno apostol Pavao više puta naglasio uski i životni sklad formula *u Kristu i u Duhu* (usp. *Ef* 2,21-22; na više mjesta u Poslanicama).

### *Krist-Glava je prisutan u biskupskoj službi*

6. Gospodin sam je u svojoj Crkvi ustanovio različite službe, koje služe dobru čitavoga Tijela (*LG* 18). Među tim službama biskupska je temelj svih ostalih. A biskupi, u hijerarhijskom jedinstvu s Rimskim biskupom čine biskupski kolegij, i tako u Crkvi-sakramentu zajedno izražavaju i vrše ulogu Krista-Glave: "U biskupima, dakle, kojima pomažu svećenici, nalazi se posred vjernika Gospodin Isus Krist, Vrhovni Svećenik... (Biskupi) imaju ulogu samoga Krista, učitelja, pastira i svećenika i rade u njegovo ime" (*LG* 21; usp. 27, 28; *PO* 1; *CD* 2; *PO* 2). Biskup jedini, i nitko drugi, vrši u Crkvi organsku funkciju plodnosti (usp. *LG* 18; 19), jedinstva (usp. *LG* 23) i duhovne vlasti (usp. *LG* 22), i to tako važnu da utječe na sve djelovanje Crkve. Iako je, naime, u Božjem narodu na razne načine podijeljeno vršenje mnogih drugih dužnosti i pothvata, ipak papa i biskupi imaju dužnost da rasuđuju i da uskladjuju (usp. *LG* 21), što zahtijeva obilje posebnih darova Duha i osobitu karizmu za sređivanje raznih uloga u potpunoj poučljivosti srca jedinom životvorcu Duhu (usp. *LG* 12; 24; itd.).

### *Nerazdjeljivost biskupske službe*

7. Biskup, uz suradnju prezbiterâ, na trojak način služi zajednici vjernika: naučavajući, posvećujući, upravlјajući (usp. *LG* 25-27; *CD* 12-20; *PC* 4-6). Nisu to tri službe. Budući da je Krist u Novom zavjetu korjenito u jedno spojio tri zadaće, i Učitelja i Liturga i Pastira, to je izvorno jedna i jedinstvena služba. Stoga biskupsko služenje treba da se u različitim svojim funkcijama vrši na nepodijeljen način.

Ako okolnosti katkada traže da jedan od tih triju vidova dođe više do izražaja, ipak nikada se ne smiju rastavljati niti zanemariti druga dva vida, da ne bi nikada bila oslabljena cjelina čitave službe. Stoga, biskup samo ne upravlja, on samo ne posvećuje, niti samo poučava, nego uz pomoć prezbipterâ jednom i nerazdjeljivom službom i naučavanja i posvećivanja i upravljanja pase svoje stado. Biskup je snagom svoje službe na poseban način odgovoran da svi njegovi vjernici rastu u svetosti, jer je glavni djelitelj Božjih misterija i učitelj savršenosti svoga stada, već prema posebnom zvanju svakoga od njih (usp. *CD* 15) pa stoga, dakako, i to u prvom redu, redovnika prema njihovu redovničkom zvanju.

### *Zadatak svete hijerarhije s obzirom na redovnički život*

8. Upravo to ozbiljno razmišljanje o zadacima i dužnostima Rimskog biskupa i drugih biskupa s obzirom na praktični život redovnika pomaže da se otkrije, i to konkretno i jasno, crkvena dimenzija samog redovničkog života, tj. nesumnjiva povezanost redovničkog života sa životom i svetošću Crkve (usp. *LG* 44). Doista, Bog djelovanjem svete hijerarhije, *posvećuje* redovnike da njemu samome uzvišenije služe u Božjem narodu (usp. *LG* 44); a isto tako i Crkva, službom svojih pastira, "ne samo da svojim odobrenjem podiže redovničko zavjetovanje na dostojanstvo kanonskog staleža, nego ga i svojim liturgijskim činom prikazuje kao stalež posvećen Bogu" (*LG* 45; usp. *SC* 80; 2). Nadalje, biskupi, kao članovi biskupskog kolegija, u ovome se s voljom pape svi slažu: da mudrim zakonima upravljaju praksom evanđeoskih savjeta (usp. *LG* 45); da autentično odobravaju predložena Pravila (usp. *LG* 45), tako te ustanovama bude i priznato i dano karakteristično vlastito *poslanje* s tim da ih se potiče na osnivanje novih Crkava (*AG* 18; 27) te im se, već prema okolnostima, povjere posebne dužnosti i zadaće; da podupru te ustanove da "po duhu osnivača rastu i cvatu, pomagani njihovom budnom i zaštitnom vlašću" (*LG* 45); da se odredi izuzeće brojnih ustanova od jurisdikcije mjesnih ordinarija imajući u vidu zajedničku korist (*LG* 45) sveopće Crkve kao i to da se što bolje podupre porast i savršenstvo redovničkog života (*CD* 35,3).

### *Nekoliko smjerodavnih zaključaka*

9. Ova kratka razmišljanja o *hijerarhijskom zajedništvu* u Crkvi pružaju mnogo svjetla kakvi se odnosi moraju njegovati između biskupâ i redovnikâ.

a) *Glava Tijela* Crkve je Krist, vječni pastir. On je na čelo Crkve postavio Petra i apostole te njihove nasljednike, naime Rimskog biskupa i biskupe, postavivši ih sakramentalno kao svoje zamjenike (usp. *LG* 18,22, 27) i obdarivši ih odgovarajućim karizmama. Stoga nitko drugi nema vlasti

da vrši kakvu funkciju, bilo poučavanja bilo posvećivanja bilo upravljanja, osim u dioništu i u zajedništvu s njima.

b) Duh Sveti je nazvan *dušom* Tijela-Crkve: nijedan ud Božjeg naroda, kakva god bila služba u kojoj djeluje, ne posjeduje osobno u sebi posvema i u cjelini darove, službe i zadaće, nego mora stupiti u zajedništvo s drugima. Razlike u Božjem narodu, odnosile se one na darove ili na dužnosti, međusobom se upotpunjaju i skladno usmjeruju u jedno te isto zajedništvo i poslanje.

c) Biskupi, u jedinstvu s Rimskim biskupom, primaju od Krista-Glave zadaću (usp. *LG* 21) da raspoznaju darove i sposobnosti, da uskladjuju mnogovrsne snage i da vode sav narod tako da u svijetu živi kao znak i sredstvo spasenja. Njima je, dakle, povjerena i dužnost da se brinu za redovničke karizme, i to utoliko više što i sama nerazdjeljivost pastoralne službe traži od njih da budu usavršitelji, učitelji savršenosti čitavoga stada. Prema tome, kada biskupi unapređuju i štite redovnički život prema njegovim vlastitim utvrđenim karakteristikama, oni vrše svoju pravu pastoralnu dužnost.

d) Sjećajući se apostolske opomene da među vjernicima koji su im povjereni ne budu kao gospodari, nego kao uzori stada (*I Pt* 5,3), svi će pastiri biti svjesni primata života u *Duhu* što iziskuje da budu ujedno i *upravitelji i udovi*; pravi očevi, ali i braća; učitelji vjere, ali prije svega *su-učenici* pred Kristom; *usavršitelji* vjernika, ali ujedno i pravi svjedoci svoga vlastitog posvećenja.

### Treće poglavlje

#### **Redovnički život u zajedništvu Crkve**

##### *"Eklezijalna" narav redovničkih ustanova*

10. Redovnički stalež nije neki srednji stalež između kleričkog i laičkog, nego nastaje s jedne i s druge strane kao poseban dar za čitavu Crkvu (usp. *LG* 43).

Sastoji se u naslijedovanju Krista, javno zavjetujući i živeći evanđeoske savjete čistoće, siromaštva i poslušnosti, te prihvaćajući zadatak oslobođiti se od zapreka koje bi mogле udaljiti od žara ljubavi i od savršenog bogoštovlja. Redovnik se, naime, "potpuno dariva Bogu koga nadasve ljubi, tako da se novim i posebnim naslovom određuje za Božju službu i Njegovu čast"; to ga "na poseban način povezuje s Crkvom i njezinim misterijem" i potiče ga da svim zalaganjem radi za dobro čitavog Tijela (*LG* 44).

Iz toga očito proizlazi da redovnički život znači poseban oblik sudjelovanja u sakramentalnoj naravi Božjeg naroda. Posvećenje onih koji počaju redovničke zavjete ponajviše je usmjereni na to da pruže svijetu vidljivo svjedočanstvo o nedokučivu Kristovu misteriju, ukoliko oni uistinu samima sobom predstavljaju Krista "ili dok razmatra na gori, ili navješćuje Božje kraljevstvo mnoštву, ili dok ozdravlja bolesne i ranjene ili obraća na bolji život grešnike ili dok blagoslivlja djecu i čini dobro svima, uvijek slušajući volju Oca koji ga je poslao" (*LG* 46).

### *O vlastitoj naravi pojedinih ustanova*

11. U Crkvi ima mnogo redovničkih ustanova i jedna se razlikuje od druge po svojoj vlastitoj naravi (usp. *PC* 7; 8; 9; 10). Svaka od njih doprinosi svoj vlastiti poziv kao dar koji je Duh pobudio da nikne djelom odličnih ljudi i žena (usp. *LG* 45; *PC* 1; 2), a i sveta ju je hijerarhija autentično odobrila.

Sama *karizma utemeljitelja* (*ET* 11) predstavlja se kao *iskustvo Duha* predano utemeljiteljevim učenicima da po njemu žive, da ga čuvaju, produbljuju i stalno razvijaju u skladu s Kristovim Tijelom koje neprekidno raste. Zato "Crkva štiti i njeguje vlastitu narav raznih redovničkih ustanova" (*LG* 44; usp. *CD* 33, 35, 1; 35, 2; itd.). Spomenuta "vlastita narav" uključuje i poseban stil posvećenja i apostolata, iz čega zatim nastaje određena tradicija, tako te se na prikidan način dadu upoznati elementi svojstveni svakoj ustanovi.

U suvremenom procesu kulturnog razvoja i crkvene obnove nužno treba sačuvati identitet svake ustanove da bi se izbjegla opasnost nedovoljne određenosti zbog koje bi redovnici bili uključeni u život Crkve na nejasan i neodređen način, bez obzira na poseban stil djelovanja koji proizlazi iz naravi svake ustanove.

### *Neka obilježja prave "karizme"*

12. Svaka autentična karizma nosi u sebi naboј izvorne i istinske novosti u duhovnom životu Crkve i posebne djelotvorne poduzetnosti, koja će u ambijentu možda biti i nepodesna, pa će izazvati i teškoće, jer nije moguće uvijek i odmah raspoznati dolazi li ona od Duha.

Karizmatička oznaka koja je vlastita svakoj ustanovi traži i od utemeljitelja i od njegovih učenika, da stalno provjeravaju vjernost Gospodinu, poučljivost Duhu Gospodnjem, brižnu pozornost na okolnosti i oprezno usmjeren pogled na znakove vremena, volju da budu uključeni u Crkvu, svijest podložnosti svetoj hijerarhiji, hrabrost u pothvatima, ustrajnost u sebedarju, poniznost u podnošenju nezgoda. Pravilan odnos između prave karizme s jedne strane te perspektive novosti i duševnih trpljenja s druge strane povjesno nekako povezuje samu tu karizmu i križ. I to je samo, iznad svakog drugog razloga kojim se mogu opravdati eventualna nerazumijevanja, veoma korisno da se raspozna autentičnost nekoga zvanja.

I u pojedinim redovnicima sigurno ne manjkaju osobni darovi koji, bez sumnje, toliko puta dolaze od Duha, a svrha im je da obogate, razviju, pomlade život ustanova u sve većem povezivanju zajednice i davanju svjedočanstva za prisutnost obnove. Narav tih darova i pravilnost njihove upotrebe prosuđuje zakonita vlast po tom koliko su u skladu sa zajedničkim idealom ustanove i s potrebama Crkve.

### *Služenje redovničke vlasti*

13. *Poglavarji* vrše svoju zadaću služenja i vodstva unutar redovničke ustanove tako kako odgovara njegovoj naravi. Njihova vlast dolazi od Duha Gospodnjega u povezanosti sa svetom hijerarhijom, koja je ustanovu kanonski osnovala i autentično odobrila njegovo posebno poslanje.

Imajući, međutim, u vidu činjenicu da je *proročko, svećeničko i kraljevsko stanje* zajedničko čitavom Božjem narodu (usp. LG 9, 10, 34, 35, 36), čini se da je korisno opisati kompetenciju redovničke vlasti, usporedivoši je analogno s trostrukom funkcijom pastoralne službe, tj. s poučavanjem, s posvećivanjem i s upravljanjem, iako se time ne misli miješati ili izjednačiti jednu vlast s drugom.

a) Što se tiče *službe poučavanja*, redovnički poglavari su kompetentni i ovlašteni *duhovni učitelji* u okviru evanđeoskog idealnog vlastite ustanove. U tom, dakle, opsegu oni su dužni vršiti pravo *duhovno vodstvo* čitave Družbe i pojedinih njezinih zajednica. A to će vršiti u iskrenoj slozi s autentičnim hijerarhijskim učiteljstvom, posve svjesni da su taj zadatak pun teške odgovornosti dužni izvršiti u okviru evanđeoskog idealnog kako ga je zamislio utemeljitelj.

b) Što se tiče *službe posvećivanja*, poglavari su dužni i odgovorni da budu učitelji savršenstva, dakako raspodjeljujući zadaće, u svemu onome što se odnosi na rast života ljubavi prema duhu i svrsi ustanove, na odgoj braće, bilo početni bilo stalni i konačno u svemu što se odnosi na vjernost zajednicā i osobā u prakticiranju evanđeoskih savjeta po Pravilu. Tu će dužnost, kada je pravilno izvršena, rimski biskup i ostali biskupi smatrati dragocjenom pripomoću u obavljanju njihove službe posvećivanja.

c) A što se tiče *službe upravljanja*, poglavari moraju nastojati da se život zajednice razvija u redu, organizirati i raspodjeljivati članove ustanove, čuvati i razvijati njegovo posebno poslanje, brinuti se da ustanova bude djelotvorno uključena u aktivnost Crkve pod vodstvom biskupa.

Postoji, dakle, *unutarnje uređenje ustanove* (usp. CD 35,3) koje ima svoje vlastito polje kompetencije, te uživa i pravu *autonomiju*, iako autonomija ne može u Crkvi nikada postati *neovisnost* (usp. CD 35,3 i 4). Pravi stupanj te autonomije i konkretne granice njezine kompetencije određeni su u općem crkvenom pravu i u pravilima ili konstitucijama pojedinih ustanova.

### *Nekoliko smjerodavnih zaključaka*

14. Iz navedenih razmišljanja o redovničkom životu možemo izvesti nekoliko zaključaka:

a) Redovnici i njihove zajednice pozvani su da u Crkvi pružaju javno svjedočanstvo potpunog predanja Bogu; to je fundamentalna opcija njihove kršćanske egzistencije i prvenstvena dužnost koju moraju izvršiti u obliku svoga vlastitog života. Kakva god naime bila vlastita narav njihove ustanove, oni su posvećeni zato da u Crkvi-sakramantu javno pokažu "da se svijet ne može preobraziti i Bogu prikazati bez duha blaženstava" (LG 31).

b) Svaka je ustanova nastala za Crkvu pa je njezin zadatak da Crkvu obogaćuje svojim karakteristikama, svojim posebnim duhom i specifičnim poslanjem. Neka, dakle, redovnici gaje obnovljenu eklezijalnu svijest, neka djeluju na izgrađivanju Tijela Kristova, ustrajni u vjernosti Pravilu i poslušni vlastitim poglavarima (usp. PC 14; CD 35,2).

c) Težak je zadatak redovničkih poglavara - koji su zadatak prihvatili kao prvotnu odgovornost - da se svom revnošću brinu kako bi im subraća bila vjerna karizmi utemeljitelja, te da promiču obnovu koju propisuje Sabor i

samo naše vrijeme iziskuje. Brižljivo će stoga nastojati da im subraća budu što prikladnije prema tome cilju usmjerena i bez prestanka će ih na to poticati. Neka smatraju svojom osobitom i povlaštenom službom da se brinu oko usavršavanja što prikladnije i našem vremenu odgovarajuće formacije (PC 2d; 14, 18).

Konačno, svjesni da sama narav redovničkog života zahtijeva posebno sudjelovanje svih članova, neka ih poglavari potiču na takvo sudjelovanje, jer "uspješna se obnova i ispravno prilagođavanje neće postići ako na tom ne budu surađivali svi članovi ustanove" (PC 4).

## Četvrtog poglavlje

### **Biskupi i redovnici u službi istom poslanju Božjeg naroda**

#### *Crkveno poslanje proizlazi iz "izvora ljubavi"*

15. Jedno je poslanje Božjeg naroda i ono je na neki način srce svega eklezijalnog misterija. Otac je posvetio i poslao na svijet Sina (usp. Iv 10,36), posrednika između Boga i ljudi (usp. AG 3); a na dan Duhova "Krist je poslao Duha Svetoga od Oca, da bi iznutra ostvarivao njegovo spasiteljsko djelo i Crkvu poticao - u Kristu i djelovanjem Duha - na svoje širenje" (AG 4). Stoga je Crkva kroz svu svoju povijest po svojoj naravi misionarska (AG 2; usp. LG 17). Svi, pastiri, laici i redovnici - svaki prema svome zvanju - pozvani su na apostolsko djelovanje (usp. br. 4), kojemu je izvor Očeva ljubav; a Duh Sveti to djelovanje hrani i izdržava, "on poput duše oživljuje crkvene ustanove i ulijeva u srca vjernika isti duh poslanja koji je pokretao samoga Krista" (AG 4). Stoga se poslanje Božjeg naroda ne može nikada sastojati jedino u izvanjskom djelovanju, jer apostolski zadatak ne smije biti sveden na samo ljudsko unapređenje, pa bilo ono i vrijedno; i to stoga što je svaki pastoralni i misionarski pothvat sasvim utemeljen na dioništvu u misteriju Crkve. Poslanje Crkve u stvari nije drugo nego poslanje samoga Krista nastavljeno kroz povijest svijeta; zato se ono uglavnom sastoji u sudioništvu na poslušnosti Onoga (usp. Hebr 5,8) koji je sebe prikazao Ocu za život svijeta.

#### *Apsolutna potreba za jedinstvom s Bogom*

16. Poslanje koje potječe od Oca zahtijeva od svih onih koji su poslani da svijest svoje ljubavi jačaju molitvenim razgovorom. Stoga u ovo vrijeme obnove apostolata, kao uostalom uvijek i u svakom misionarskom zadatku, posebnu važnost treba dati kontemplaciji Boga, razmatranju o njegovu planu spasenja te zapažanju znakova vremena u svjetlu Evandelja kako bi se molitva hranila i rasla u kakvoći i učestalosti.

Svi treba da osjete neophodnost potrebe da cijene molitvu i da zbilja mole. Biskupi i njihovi suradnici prezbiteri (usp. LG 25; 27; 28; 41) kao "upravitelji otajstava Božjih" (*I Kor* 4,1) "neka nastoje da svi koji su povjereni njihovoj brizi budu jednodušni u molitvi i da primanjem sakramenata rastu u milosti i budu vjerni svjedoci Gospodinu" (CD 15). A redovnici, ukoliko su pozvani da budu u neku ruku stručnjaci u molitvi (Pavao VI., 28. X. 1966),

"neka iznad svega traže i ljube Boga i u svim životnim okolnostima neka njeguju život s Kristom skriven u Bogu (usp. *Kol* 3,3). Odатле izvire i dobiva poticaj ljubav prema bližnjemu" (*PC* 6).

Po Božjoj providnosti, danas se veliki broj vjernika osjeća iznutra potaknut da se okuplja u molitvene skupove te tako slušaju Evangelje, dublje razmatraju i rastu u kontemplaciji. Da bismo, dakle, u poslanju postali djelotvorniji, treba da se pastiri posvećuju molitvi, a isto tako da redovničke ustanove sačuvaju svoj vlastiti oblik posvećenja Bogu netaknutim, bilo da se unapređuje *izvanredna uloga* koju u toj stvari imaju zajednice kontemplativnog života (usp. *PC* 7 i *AG* 18), bilo da se uznastoji da redovnici koji se posvećuju apostolskom djelovanju pojačaju svoju duboku vezu s Kristom, dajući za to javno svjedočanstvo (*PC* 8).

#### *Raznolikost oblika apostolskog djelovanja*

17. Kulturne prilike u kojima treba apostolski djelovati vrlo su različite. Zato u poslanju, koje je po sebi jedno, zapažamo razlike koje "ne potječu iz unutarnje naravi samog poslanja, već iz okolnosti u kojima se to poslanje vrši. Te pak okolnosti ovise i o Crkvi i o narodima, o skupinama ili o ljudima kojima je misija upravljenja" (*AG* 6). A te razlike, koje stvarno postoje, premda po sebi nisu nužne, osjetno utječu ne samo na obavljanje pastoralne službe biskupa i prezbitera, nego i na svojstveni stil života i na zaduženja redovnika pa zahtijevaju nelaka prilagođavanja, i to osobito od onih ustanova koje se posvećuju apostolskom djelovanju, a čije djelovanje ima međunarodne dimenzije.

Što se, dakle, tiče odnosa između biskupâ i redovnikâ, treba ozbiljno svrati pozornost ne samo na razlike u funkcijama (usp. *AA* 2) i u karizmama (usp. *LG* 2) nego i na konkretnе razlike koje postoje u okviru pojedinih naroda.

#### *Uzajamni utjecaj između univerzalnih i partikularnih vrednota*

18. Zadatak da se misterij Crkve usadi u sredinu svakoga pojedinog kraja stvara problem o uzajammnom utjecaju univerzalnih i partikularnih vrednota u Božjem narodu.

Drugi vatikanski sabor nije raspravljao samo o univerzalnoj Crkvi, nego i o partikularnim i mjesnim Crkvama, koje je prikazao kao jedan od obnoviteljskih vidova crkvenog života (*LG* 13; 23; 26; *CD* 3; 11; 15; *AD* 22, *PC* 20). Stoga može imati pozitivno značenje onaj proces decentralizacije koji neizbježno ostavlja posljedice i na odnose između biskupa i redovnika (usp. *EN* 61-64).

Svaka partikularna Crkva obogaćuje se valjanim ljudskim elementima koji pripadaju geniju i naravi pojedinih naroda. Ipak se ti elementi ne smiju uzeti kao pokazatelji dijeljenja, partikularizma ili nacionalizma, nego kao izraz raznolikosti u jedinstvu i kao punina onog utjelovljenja koje obogaćuje čitavo Kristovo Tijelo (usp. *UR* 14-17). Jer univerzalna Crkva nije zbroj partikularnih Crkava, niti je federacija Crkava (usp. *EN* 62), nego je totalna i razvijena prisutnost jedinog općeg sakramenta spasenja (usp. *EN* 54). To raznovrsno jedinstvo uključuje u sebi razne konkretne zahtjeve koji se odnose na obavljanje dužnosti sa strane biskupa i redovnika.

a) Biskupi i njihovi suradnici prezbiteri prvi su odgovorni da pravilno prosuđuju kulturne mjesne vrednote u životu njihove Crkve i da imaju jasnú viziju univerzalnosti pred kojom se nalaze radi svoje misionarske uloge kao nasljednici apostola koji su bili poslani čitavom svijetu (usp. *CD* 6; *LG* 20; 23; 24; *AG* 5, 38).

b) Redovnici se, makar pripadali ustanovi papinskog prava, moraju stvarno osjećati dionicima *dijecezanske obitelji* (usp. *CD* 34), pa im je zadatak da se nastoje tome prilagoditi. Neka se prikladno brinu za zvanja kako za dijecezanski kler tako i za posvećeni život. Nadalje, neka tako odgajaju kandidate svojih družbi da uistinu žive prema zahtjevima izvorne mjesne kulture, ali ujedno neka budno paze da nijedan ne napusti misionarski ideal koji pripada samom redovničkom zvanju i da se ne udalji od jedinstva i naravi svoje ustanove.

### *Misionarska dužnost i duh poduzetnosti*

19. Iznad svega se, dakle, izdiže - naročito za biskupe i redovnike - očita misionarska dužnost koja je prirođena samoj naravi njihove službe i karizme. Ta dužnost postaje iz dana u dan obvezatnija, pogotovo kad se današnje kulturne prilike razvijaju u znaku dvaju glavnih činilaca, tj. materializma, koji zahvaća narodne mase i u krajevima koji su po tradiciji kršćanski, te napredovanja internacionalnih veza, pa se tako svi narodi - i oni koji nisu kršćanski - lako međusobno povezuju. Isto tako duboki prevrati, porast ljudskih vrednota i mnoge potrebe današnjega svijeta (usp. *GS* 43-44) stalno sve jače zahtijevaju da treba s jedne strane obnoviti mnoge tradicionalne pastoralne djelatnosti, a s druge potražiti nove oblike apostolske prisutnosti. U takvim okolnostima silno se osjeća potreba za osobitom apostolskom marljivošću i vještina da se - pod utjecajem Duha Svetoga koji je po samoj svojoj naravi *stvaratelj* - snalažljivo i hrabro pronađu nova eklezijalna iskustva. Karizmatskoj naravi redovničkog života posebno i na izvanredan način odgovara plodna živahnost u pronalaženju i u poduzetnosti (usp. br. 12). To je uostalom s pravom ustvrdio papa Pavao VI.: Poradi samoga svog posvećenja redovnici su naročito slobodni i mogu spontano sve ostaviti te otici i naviještati Evandelje do nakraj svijeta. Oni su okretni u izvršavanju zadataka, a njihov se apostolat često odlikuje genijalnošću planova i pothvata, što zadivljuje svakoga tko ih promatra (*EN* 69).

### *Usklađivanje u pastoralnom djelovanju*

20. Crkva nije utemeljena kao *organizacija djelatnosti*, nego naprotiv kao *živo Kristovo Tijelo* da pruža svjedočanstvo. Ali ona ipak nužno poduzima konkretna planiranja i usklađivanja mnogih službi i zadaća, da bi se postiglo usmjereni i jedinstveno pastoralno djelovanje, u kojem se određuje kojim putovima treba krenuti i kakve će se apostolske zadaće pretpostaviti drugima (usp. *CD* 11; 30; 35; 5; *AG* 22, 29). Danas je neodloživo da se - na mnogim razinama crkvenog života - pokrenu odgovarajući sustavi istraživanja i ostvarivanja pa da se blagovjesničko poslanje razvije na način koji bolje odgovara raznim okolnostima.

Takvo poželjno usklađivanje ima tri glavna operativna središta: Svetu Stolicu, dijecezu (usp. *CD* 11) i, u onome što na nju spada, biskupsku konferenciju (usp. *CD* 38). Uz ta središta osnivaju se i druga suradnička tijela, kako već zahtijevaju crkvene i krajevne potrebe.

### *Suradnja među redovnicima*

21. U okviru redovničkog života Sveta Stolica osniva, na mjesnoj i na općenitijoj razini, vijeća viših poglavara i vrhovnih poglavara (usp. *PC* 23; *REU* 73, 5) koja se po naravi i po autoritetu razlikuju od biskupske konferencije. Prva je, naime, njihova svrha da promiču redovnički život, usađen u sklop crkvenog poslanja. A njihovo djelovanje ide za tim da pružaju zajedničke usluge, bratsku inicijativu, prijedloge za suradnju, ne dirajući u vlastitu narav pojedinih ustanova. To će, bez sumnje, pružiti i valjanu pomoć pastoralnom usklađivanju, osobito ako se povremeno poduzme potrebna revizija operativnih statuta i nadasve ako se budu gajili uzajamni odnosi između biskupske konferencije i vijeća viših poglavara prema smjernicama koje daje Sveta Stolica.

### *Pastoralno značenje izuzeća*

22. Papa, gledajući na korist Crkve (usp. *LG* 45; *CD* 35, 3), daje brojnim redovničkim obiteljima izuzeće, da bi tako ustanove mogle prikladnije izraziti svoj identitet i da bi se velikodušnije i u širim razmjerima posvetile zajedničkom dobru (usp. br. 8).

Izuzeće doista ne stavlja nikakve zapreke ni pastoralnom usklađivanju ni međusobnim i dobrom odnosima među udovima Božjeg naroda. Ono naime "ima osobito u vidu unutrašnje uređenje ustanova, kako bi u njima sve bilo što bolje međusobno usklađeno i povezano te tako išlo što više u prilog razvoja i savršenstva redovničkog života. Izuzeće također omogućuje da vrhovni svećenik može s njima raspolagati na dobro cijele Crkve, a druga mjerodavna vlast na dobro Crkve vlastite jurisdikcije" (*CD* 35, 3; 4; *ES* I, 25-40; *EN* 69).

Stoga izuzete redovničke ustanove, vjerne svojoj vlastitoj fisionomiji i svojoj funkciji (*PC* 2 b), moraju prije svega gajiti posebnu privrženost papi i biskupima, nastojeći da stvarno i s puno dobre volje svoju slobodu i apostolsku revnost stavljaju na raspolaganje u skladu s redovničkom poslušnošću. Isto tako će svjesno i revno nastojati da u dijecezanskoj obitelji ostvare i očituju specifično svjedočanstvo i osebujno poslanje svoje ustanove. Konačno, stalno će oživljavati mudru snalažljivost i poduzetnost u apostolatu, koje su značajne za njihovo posvećenje.

Biskupi će sigurno znati uvelike priznati i cijeniti specifičan doprinos što ga partikularnim Crkvama pružaju redovnici i u njihovu će izuzeću nekako naći također izraz one svoje pastoralne revnosti koja njih same tjesno povezuje s Rimskim biskupom u općoj brižnoj skrbi za sve narode (usp. br. 8).

Ta obnovljena svijest izuzeća, kad ga uistinu zajednički prihvataju razni suradnici u pastoralnom radu, mnogo će pridonijeti porastu apostolske pro-nalažljivosti i misionarskog žara u svakoj pojedinoj Crkvi.

### Nekoliko kriterija za pravedno uređenje pastoralnog djelovanja

23. Sve što je o poslanju Crkve dosad bilo rečeno sugerira sljedeće prikladne smjernice:

a) Prije svega, sama narav apostolskog djelovanja traži da biskupi daju povlašteno mjesto unutarnjoj sabranosti i molitvenom životu (usp. *LG* 26; 27; 41); ona nadalje traži da se redovnici, u skladu s vlastitim značajkama, temeljito obnavljaju i marljivo posvećuju molitvi.

b) Brižljivim nastojanjem treba promicati *razne pokušaje* koji su prikladni da unapređuju kontemplativni život (*AG* 18), jer njemu u poslanju Crkve pripada zasebno mjesto, "ma koliko bila velika potreba za aktivnim apostolatom" (*PC* 7). Činjenicu da su svi kršćani pozvani na savršenu ljubav (usp. *LG* 40) - osobito danas kada opasnost od materijalizma postaje sve veća - nekako najkorjenitije potvrđuju i osvjetljuju one ustanove koje su potpuno usmjerene na kontemplaciju: u njima se - kako kaže sv. Bernard - očitije pokazuje da je Bog sâm motiv da ljubimo Boga; a mjera te ljubavi jest da ga bez mjere ljubimo (*De diligendo Deo*, c. 1; *PL* 182, 584).

c) Djelovanje Božjeg naroda u svijetu po svojoj je naravi sveopće i misionarsko, i to najprije zbog same naravi Crkve (usp. *LG* 17), a zatim zbog Kristova naloga koji je dao apostolatu - *univerzalnosti bez granica* (*EN* 49). Bit će, dakle, potrebno da biskupi i poglavari njeguju tu dimenziju apostolske svijesti i da promiču konkretne inicijative koje će je oživljavati.

d) Partikularna Crkva je onaj povijesni prostor u kojem se neko zvanje realno izražava i ostvaruje svoj apostolski zadatak; u njoj se, u granicama neke određene kulture, Evangelje propovijeda i prihvaca (usp. *EN* 19; 20; 29; 32; 40; 62; 63). Stoga u formaciji treba imati dovoljno na umu i tu činjenicu koja je veoma važna za pastoralnu obnovu.

e) Uzajamni utjecaj između oba pola, tj. između živog udjela u nekoj partikularnoj kulturi i vizije univerzalnosti, mora imati temelj u nepromjenljivu poštivanju i postojanom čuvanju onih vrednota jedinstva kojih se nije dopušteno odreći, bilo da se radi o jedinstvu same Katoličke crkve, kad je riječ o svim vjernicima, ili da se radi o jedinstvu pojedinih redovničkih ustanova, kad je riječ o njegovim članovima. Mjesna zajednica koja se odvaja od tog jedinstva upada u dvostruku opasnost: s jedne strane u opasnost usamljenosti koja vodi u rasulo, a s druge u opasnost da, odijeljena od glave, izgubi slobodu pa da osamljena bude podređena vlasti onih koji nastoje da je podjarme i iskoriste (*EN* 64).

f) U ovo naše vrijeme od redovnika se napose traži ona ista karizmatička izvornost, puna života i domišljata u svojim otkrićima, kojom su se tako odlikovali utemjitelji, pa da se bolje i marljivije bace u apostolsko djelovanje Crkve među onima koji danas uistinu čine većinu čovječanstva i koji su miljenici Gospodnjii, *mali i siromašni* (usp. *Mt* 18,1-6; *Lk* 6,20).

## Drugi dio

### **SMJERNICE I NORME**

Iskustvo posljednjih godina, a na temelju izloženih načela, navodi na to da se mogu formulirati neke smjernice i norme, uglavnom u praktične svrhe. Iz toga će jasno slijediti te će se odnosi među biskupima i redovnicima i dalje usavršavati na korist izgradnje Tijela Kristova.

Razne smjernice iznijet će mo u tri dijela koji se uzajamno dopunjaju:

- a) u formativnom pogledu;
- b) u operativnom pogledu;
- c) u organizacijskom pogledu.

Tekst pretpostavlja pravne propise koji su na snazi i ponekad se na njih poziva. Ne ukida, dakle, nijednu odredbu prijašnjih dokumenata Svetе Stolice koja je o toj stvari još na snazi.

## Peto poglavlje

### **Neki problemi s obzirom na formativni vid**

Papa i biskupi vrše u Crkvi najvišu službu *autentičnih učitelja i posvetitelja* svega stada (usp. I. dio, br. 5-9). Redovnički poglavari sa svoje strane imaju posebnu vlast da vode vlastitu ustanovu i nose nelako breme specifične formacije članova (usp. PC 14; 18; i I. dio, pogl. III.).

Stoga biskupi i poglavari, jedni i drugi prema svojoj službi, ali međusobno u skladu i složnom nastojanju, neka daju stvarnu prednost zaduženjima za formaciju.

24. Neka biskupi, također sporazumno s redovničkim poglavarima, promiču osobito među dijecezanskim prezbiterima, među revnim laicima i među mjesnim redovnicima živu svijest i iskustvo misterija i strukture Crkve, životvorne prisutnosti Duha Svetoga, i to tako da zajedno organiziraju posebne skupove i susrete duhovnosti. Osim toga neka stalno traže da se molitva - i osobna i javna - sve više cijeni i produbljuje pa neka i u tom poduzmu posebne, dobro pripremljene inicijative.

25. Redovničke zajednice, osobito one kontemplativne, iako uvijek moraju ostati vjerne svome duhu (usp. PC 7; AG 40), neka nastoje pružiti ljudima našeg vremena prikladnu pomoć u molitvi i u duhovnom životu, da tako odgovore velikoj potrebi za razmatranjem i produbljivanjem vjere, što se danas posebno osjeća. Neka im, dakle, pruže priliku i mogućnost da sudjeluju i u samim njihovim liturgijskim činima, čime se dakako ne dira u zahtjeve njihove klauzure i u propise koji se toga tiču.

26. Redovnički poglavari neka posebno brižljivo nastoje da njihova braća i sestre ostanu vjerni svome zvanju. Neka promiču korisna prilagodavanja kulturnim, socijalnim i ekonomskim prilikama, ali neka paze da takva prilagodavanja ne prijeđu u navike koje su protivne redovničkom životu. Kulturna podanašnjenja i stručni studiji braće neka se odnose na predmete koji su u svezi sa specifičnim pozivom ustanove; spomenuti studiji, nadalje, neka ne budu tako programirani kao da smjeraju na pogrešno zamišljeno samoostvarivanje pojedinaca i da se postignu individualne svrhe, nego neka

budu takvi da odgovaraju zahtjevima apostolske svrhe same redovničke obitelji u skladu s potrebama Crkve.

27. U promicanju trajne formacije redovnika treba naglašavati obnovu svjedočenja siromaštva i služenja najpotrebnijima, i osim toga treba nastojati da zajednice u obnovljenoj poslušnosti i čistocu postanu znak bratske ljubavi i jedinstva.

U institutima aktivnog života, u kojima je apostolat bitni element njihova redovničkog života (usp. *CD* 12; 15; 35,2; *LG* 25; 45), neka se apostolatu dade pravo mjesto u pripravnicičkom i u stalnom formativnom procesu.

28. Biskupi kao autentični učitelji i vođe k savršenstvu svih udova dijeceze (usp. *CD* 12; 15; 35, 2; *LG* 25; 45) moraju bdjeti nad vjernošću redovničkom pozivu u duhu pojedinih ustanova. Vršeći tu pastoralnu dužnost biskupi će nastojati da stvaraju veze s redovničkim poglavarama, kojima su sva braća podložna *u duhu vjere* (usp. *PC* 14), u iskrenom zajedništvu nauka i nakana s papom i dikasterijima Svetе Stolice i s ostalim biskupima i mjesnim ordinarijima.

A biskupi zajedno sa svojim klerom neka budu uvjereni pobornici redovničkog života, branitelji redovničkih zajednica, odgojitelji zvanja, vrli čuvari vlastite naravi pojedinih redovničkih obitelji na duhovnom i apostolskom polju.

29. Biskupi i redovnički poglavari - jedni i drugi prema vlastitoj kompetenciji - neka revno šire poznavanje koncilskog nauka i papinskih dokumenata o episkopatu, o redovničkom životu, partikularnoj Crkvi te o njihovim međusobnim odnosima. S tom svrhom poželjno je da budu poduzete sljedeće inicijative:

a) sastanci biskupa i poglavara da zajedno prouče takva pitanja;

b) posebni tečajevi za dijecezanske prezbitere, redovnike i laike koji su uključeni u apostolsko djelovanje, da bi ga obavljali na nov i uspješniji način;

c) proučavanje i eksperimenti posebno prikladni za formaciju redovnika pomoćnika i redovnica;

d) sastavljanje pastoralnih dokumenata - u dijecezi, u pokrajini ili na nacionalnom planu - kojima se ta pitanja korisno predlažu vjernicima na razmišljanja.

Treba nastojati da ta formacija u duhu podanašnjenja ne bude ograničena samo na nekolicinu nego da se dade mogućnost svima da je koriste i da tako postane zajednički zadatak sve braće.

Smatramo potrebnim da se doktrinarno produbljivanje što više širi tiskom, sredstvima društvenog priopćavanja, predavanjima, nagоворима itd.

30. Već u početna razdoblja opće crkvene i redovničke formacije neka bude stavljena sistematski studij Kristova misterija, sakramentalne naravi Crkve, biskupske službe i redovničkog života u Crkvi. Zato:

a) neka redovnici i redovnice budu već od novicijata tako formirani da imaju puniju svijest i brigu za partikularnu Crkvu, ali da ujedno jačaju vjernost svome posebnom pozivu;

b) neka se biskupi brinu da dijecezanski kler temeljito upozna aktualne probleme redovničkog života i prijeke misijske potrebe, i da se neki odabrani prezbiteri posebno formiraju da budu sposobni uspješno pružiti pomoć re-

dovnicima i redovnicama u njihovu duhovnom životu (usp. *OT* 10; *AG* 39), iako je obično bolje da te dužnosti budu povjerene razborito izabranim redovničkim svećenicima (usp. br. 36).

31. Potpuno dozrijevanje svećeničkog i redovničkog zvanja ovisi, i to u najvećoj mjeri, o doktrinarnoj formaciji koja se obično daje na sveučilištima, na visokim školama ili na za to posebno prikladnim institutima.

Biskupi i redovnički poglavari koji su za to zaduženi neka djelotvorno pomažu osnivanje takvih studijskih centara i neka ih podupiru da pravo djeluju, osobito ako takvi centri služe jednoj ili više dijeceza i redovničkih družbi i daju jače jamstvo da će pouka biti na visini, da će biti dovoljan broj profesora te ostalih koji su propisno spremni i sposobni da udovolje zahtjevima formacije, a ujedno osiguraju racionalnije angažiranje osoblja i sredstava.

Kod pripremanja, revizija i provođenja statuta tih studijskih centara neka budu jasno određena prava i dužnosti pojedinih sudionika, zadaci biskupa koji proizlaze iz same njegove službe, uvjeti djelovanja i dimenzije odgovornosti redovničkih poglavara, da se postigne objektivno i cijelovito iznošenje nauka, u skladu s učiteljstvom Crkve. Djelovanje i pothvat tih centara treba marljivo pratiti na temelju općih kriterija nadležnosti i odgovornosti i prema propisima statuta. Ali u svemu tome uređenju, koje je očito delikatno i važno, treba uvijek slijediti propise i naredbe Svetе Stolice.

32. Dosljedna obnova pastoralne prakse u dijecezi traži produbljeno poznavanje svih onih faktora koji se konkretno odnose na ljudski i vjerski život u nekom mjestu, da zatim iz takve baze izade objektivno i odgovarajuće teološko razmišljanje, da se odredi čemu u pothvatima treba dati prednost, da se izradi plan pastoralnog djelovanja i da se, konačno, povremeno ispita što je sve bilo ostvareno. Taj rad može od biskupa zahtijevati da u suradnji s kompetentnim osobama odabiru za nj i redovnike, da osnuju i podržavaju studijske komisije i istraživačke centre. Činjenica je da postoji uvjerenje da su takve inicijative sve potrebnije, i to ne samo zato da se postigne suvremeniji odgoj osoba, nego i zato da se pastoralnoj praksi dade što racionalnija struktura.

33. Posebna je i delikatna dužnost redovnika da budu duhom otvoreni i poučljivi prema učiteljstvu hijerarhije i da olakšaju biskupima vršenje službe *autentičnih učitelja i svjedoka Božje i katoličke istine* (usp. *LG* 25), bilo da su odgovorni za znanstveno poučavanje vjere, bilo u centrima gdje se pitanja vjere proučavaju u upotrebi sredstava kojima se ona predaje drugima.

a) Knjižarska društva redovnika i redovnica ili katoličke institucije ili nakladničke kuće kojima redovnici upravljaju moraju se kod izdavanja knjiga i dokumenata držati propisa što ih je Sveta kongregacija za nauk vjere (19. ožujka 1975.) donijela o kompetentnoj vlasti kada se radi o odobrenju tekstova Svetoga pisma i prijevoda Sv. pisma, liturgijskih knjiga, molitvenika i katekizama, ili djela kakve god druge vrste koja sadrže pitanja što se izričito odnose na vjeru ili čudoređe. Neobdržavanje tih propisa, koje se katkad prividno i lukavo opravdava, može vjernicima teško škoditi, a tome se osobito redovnici moraju suprotstaviti svom snagom i iskreno.

b) Kad se radi o dokumentima i nakladničkim pothvatima redovničkih institucija, mjesnih ili nacionalnih, koji i onda kada nisu namijenjeni javnosti

ipak mogu vršiti neki upliv u pitanjima pastoralna, kao što su npr. novi i teški problemi u socijalnom, ekonomskom ili političkom životu, ukoliko su povezani s vjerom i redovničkim životom, neka to bude uvijek učinjeno u potrebnom dogovoru s nadležnim ordinarijima.

c) Pažljivo promotriši specijalno poslanje nekih ustanova, neka biskupi potiču i podupiru redovnike i redovnice koji su uposleni u važnoj apostolskoj grani nakladničke djelatnosti i sredstava društvenog priopćavanja; neka na tom polju promiču širu apostolsku suradnju, osobito na nacionalnom planu. Osim toga neka se pobrinu da se formira specijalizirano osoblje za to djelovanje, ali ne samo u smislu tehničke spreme nego mnogo više u smislu crkvene odgovornosti.

34. Bila bi teška zabluda kad bi se htjelo redovnički život i crkvene strukture tako postaviti da budu međusobno neovisni, ali zabluda bi bila još teža kad bi ih se suprotstavljalo, kao da mogu postojati poput dviju odijeljenih realnosti, jedne karizmatičke a druge institucionalne. Međutim, oba elementa, tj. duhovni darovi i crkvene strukture čine jednu jedinstvenu, iako kompleksnu realnost (usp. *LG 8*).

Dok pokazuju posebnu poduzetnost i perspektivnost za budućnost (usp. I. dio, br. 10-14), neka redovnici i redovnice nastoje da budu ustrajno vjerni svrsi i duhu ustanova u punoj poslušnosti i privrženosti vlasti hijerarhije (usp. *PC 2; LG 12*).

35. Biskup kao pastir dijeceze i redovnički poglavari, budući da su odgovorni za svoju ustanovu, neka promiču sudjelovanje redovnika i redovnica u životu partikularne Crkve i neka nastoje da upoznaju crkvene smjernice i odredbe; isto tako osobito poglavari neka jačaju međunarodno jedinstvo svoje ustanove i podložnost vrhovnim poglavarima (usp. I. dio, br. 15-23).

## Šesto poglavlje

### **Zadaci i odgovornosti u djelovanju**

Crkva živi u Duhu, a temelji se na Petru, apostolima i njihovim naslijednicima, pa je zato biskupska služba stvarno direktivno počelo pastoralnog dinamizma svega Božjeg naroda. Crkva, dakle, djeluje u skladu i s Duhom Svetim, koji je njezina duša, i sa Glavom koja djeluje u Tijelu (usp. I. dio, br. 5-9). Iz toga očito proizlaze jasno određene posljedice za biskupe i redovnike u obavljanju njihovih pothvata i poslova, iako jedni i drugi, prema službi koju vrše, imaju svoju vlastitu nadležnost.

Praktične ovdje navedene smjernice odnose se na dvije vrste zahtjeva u djelovanju: pastoralne i redovničke.

#### *A. Zahtjevi pastoralnog poslanja*

36. Sabor tvrdi da redovnici i redovnice "također na poseban način pripadaju dijecezanskoj obitelji, pružaju hijerarhiji veliku pomoć i danomice, kako se povećavaju potrebe apostolata, mogu i moraju sve više pomagati" (*CD 34*).

U krajevima gdje je više obreda na snazi redovnici će, kada obavljaju poslove u prilog vjernika koji nisu njihovog obreda, slijeditiće propise koji su izdani za odnose s biskupima drugog obreda (usp. *ES I*, 23).

Prijeko je potrebno da se ti kriteriji stvarno primjenjuju, i to ne samo u završnoj fazi, nego i u određivanju i izgrađivanju akcionog programa, ali ipak tako da ostane netaknuta uloga biskupa u odlučivanju.

Redovnički prezbiteri, jer je prezbiterij samo jedan (usp. *LG 28; CD 28,11*), i ukoliko sudjeluju u dušobrižničkoj službi "na neki način stvarno pripadaju dijecezanskom kleru" (*CD 34*); stoga oni mogu i dužni su pomoći da se redovnici i redovnice uzajamno bolje ujedine i u djelovanju služe s klerom i mjesnim biskupima.

37. Treba nastojati da između dijecezanskog klera i zajednice redovnika budu ostvarene obnovljene sveze bratstva i suradnje (usp. *CD 35,5*). Veoma treba cijeniti sva ona sredstva, makar bila jednostavnija i ne baš za to stvorena, koja mogu pomoći da se jača međusobno povjerenje, apostolska solidarnost i bratska sloga (usp. *ES I*, 28). To će, nema sumnje, jačati pravu svijest partikularne Crkve, a ujedno će sve poticati da radosno pružaju i traže usluge, da jačaju želju za suradnjom te da ljudsku i crkvenu zajednicu, u čiji su život uključeni, ljube kao domovinu svoga zvanja.

38. Neka viši poglavari brižljivo nastoje da upoznaju ne samo sposobnosti i mogućnosti svoje subraće, nego i apostolske potrebe dijeceza u kojima je njihova ustanova pozvana da djeluje. Poželjno je, dakle, da postoji konkretni i sveobuhvatan dijalog između biskupa i poglavara raznih ustanova u dijecezi, tako da redovničke osobe mogu biti pravednije i korisnije porazmještene, imajući osobito u vidu tu i tamo slabe prilike i trajne krize zvanja.

39. Pastoralna revnost u odgajanju zvanja mora se smatrati povlaštenim poljem suradnje između biskupa i redovnika (usp. *PO 11; PC 24; OT 2*). Taj se pastoralni zadatak sastoji u složnom djelovanju kršćanske zajednice za sva zvanja, da se na taj način Crkva izgrađuje prema Kristovoj punini i ujedno prema raznim karizmama njegova Duha.

A što se tiče zvanja, nadasve treba imati na umu da Duh Sveti, koji "puše gdje hoće" (*Jv 3,8*), zove vjernike u razne službe i u razne staleže za veće dobro Crkve. Jasno je da se tom Božjem djelovanju ne smiju stavljati nikakve zapreke; nego, naprotiv, treba se pobrinuti da svatko na svoj poziv odgovori u potpunoj slobodi. Uostalom i povijest može bogato posvjedočiti da raznovrsnost zvanja, a osobito istovremeno postojanje i suradnja između jednog i drugog klera, dijecezanskog i redovničkog, nije na štetu dijeceze, nego naprotiv obogaćuje je novim duhovnim blagom i znatno jača njezinu apostolsku vitalnost.

Bit će, dakle, potrebno da mnogovrsne inicijative budu mudro usklađene pod vodstvom biskupâ: prema zadacima koji spadaju na roditelje i odgojitelje, na redovnike i redovnice, na prezbitere i na sve ostale koji djeluju na pastoralnom polju. A taj zadatak mora biti izvršen zajedno, složno i s potpunim zalaganjem svih; biskup sâm neka upravlja nastojanja svih prema istom cilju i neka ne smetne s uma da su ta nastojanja u početku nastala na poticaj Duha. Vođen tim uvjerenjem uvidjet će da je potrebno da češće promiče molitvene inicijative.

40. U obnovi pastoralne prakse i podanašnjenja apostolske djelatnosti treba ozbiljno imati na umu duboke prevrate koji su nastali u današnjem svijetu (usp. *GS* 43; 44). I zbog toga je katkad potrebno rješavati i vrlo teška stanja, osobito "zbog hitnijih potreba duša i nestašice klera" (*ES* I, 36).

Neka biskupi nastoje da, u dijalogu s redovničkim poglavarima i sa svima koji djeluju na pastoralnom polju dijeceze, raspoznaјu što Duh zahtjeva i neka istražuju načine kako će pribaviti nove apostolske suradnike, da se mogu suprotstavljati teškoćama koje niču u granicama dijeceze. Ali to nastojanje da apostolska prisutnost bude obnovljena nikako ne smije dovesti do toga da se više ne uzima u obzir još uvijek aktualna vrijednost drugih oblika apostolata, koji pripadaju tradiciji, kao što su: škola (usp. Sv. kongregacija za kat. odgoj, *La Scuola cattolica*, 19. III. 1977.), misije, zaslužna prisutnost u bolnicama, društvene usluge itd.; svi ti tradicionalni oblici moraju biti bez odgađanja marljivo i prikladno podanašnjeni prema usmjeravateljskim odredbama Sabora i u skladu s potrebama vremena.

41. Novi oblici apostolata, koje treba stalno ostvarivati, neka budu pažljivo zacrtani. Dužnost je biskupa da s njihove strane "ne ugase Duha, nego da sve ispitaju i zadrže ono što je dobro" (*I Sol*, 5,12 i 19-21; *LG* 12), "tako da se suočava i promiče spontana aktivnost onih koji u tom sudjeluju" (*AG* 30); a redovnički poglavari sa svoje strane neka živo i u dijalogu sudjeluju s biskupima u traženju rješenja, u zasnivanju programa za odabране pothvate, u usmjeravanju pokušaja, pa i onih najnovijih, ali uvijek tako da rade za najurgentnije potrebe Crkve, u skladu s normama i smjernicama učiteljstva i kako odgovara naravi vlastite ustanove.

42. Ne smije biti zanemareno nastojanje oko uzajamne pomoći između biskupa i poglavara u objektivnom procjenjivanju i u pravičnom prosudivanju novih pokušaja koji su već poduzeti, ne samo zato da se izbjegnu okolišanja i frustracije nego i opasnosti kriza i lutanja.

Te inicijative neka budu povremeno podvrgnute reviziji; i ako pokušaj nije uspio (usp. *EN* 58), treba ispitati pokušaj u poniznosti i s potrebnom odlučnošću ispraviti, prekinuti ili ga dosljednije usmjeriti.

43. Bit će na nemalu štetu vjernika ako se predugo toleriraju neki pogrešni pothvati ili neke dvosmislene činjenice. Biskupi i poglavari, s osjećajima uzajamnog povjerenja, svom će se revnošću pobrinuti da tako obavljaju svoju dužnost i odgovornost te očitom odlukom i jasnim naredbama - uvijek u ljubavi, ali i s potrebnom odvažnošću - takve zablude uklone i isprave.

Prijeko je potrebno da se naročito u liturgiji doskoči nemalobrojnim zlorabama koje se provode pod ovom ili onom izlikom. Biskupi kao autentični liturgi mjesne Crkve (usp. *SC* 22; 41; *LG* 26; *CD* 15; usp. I. dio, pogl. II) i redovnički poglavari što se tiče njihove braće, neka paze da se provodi primjerena obnova bogoslužja, i neka u pravi čas posreduju da isprave ili otklone svaku stranputicu ili zlorabu u toj stvari koja je tako važna i značajna (usp. *SC* 10). A redovnici neka znadu da su dužni obdržavati zakone i smjernice Svetе Stolice, kao i odluke mjesnog biskupa o vršenju javnog bogoslužja (usp. *ES* I, 26; 37; 38).

### B. Zahtjevi redovničkog života

44. U svezi s pastoralnim djelovanjem redovnikâ Sabor izričito izjavljuje: "Svi izuzeti i neizuzeti redovnici podložni su vlasti mjesnih ordinarija u onome što se odnosi na izvršavanje javnog bogoštovla, osvrćući se na raznolikost obreda: na dušobrižništvo, na sveto propovijedanje puku, na vjerski i moralni odgoj vjernika a napose djece; na katehetsku pouku i liturgijsko obrazovanje; na dostojanstvo kleričkog staleža kao i na različita djela koja se odnose na vršenje svetog apostolata. I redovničke katoličke škole podvrgnute su mjesnim ordinarijima s obzirom na općenito uređenje i nadzor, ali tako da redovnici imaju pravo upravljanja. I redovnici su isto tako dužni obdržavati sve što biskupski sastanci ili konferencije odrede da svi imaju obdržavati" (CD 35, 4; usp. 35,5; ES I, 39).

45. Da bi odnosi između biskupâ i poglavarâ iz dana u dan donosili sve bogatije plodove, morat će se uvjek razvijati u dobrohotnom poštovanju osobâ i ustanovâ u uvjerenju da je dužnost redovnika da daju svjedočanstvo poučljivosti crkvenom učiteljstvu i poslušnosti poglavarima, a jedni i drugi neka u zajedničkoj spremnosti nastoje da ne prelaze granice vlastite nadležnosti.

46. Redovnicima koji obavljaju apostolsku djelatnost izvan djelatnosti vlastite ustanove treba zajamčiti supstancialno sudjelovanje u zajedničkom životu i vjernost svom Pravilu ili Konstitucijama. "I sami biskupi neka ne propuste poticati redovnike na tu obvezu" (CD 35, 2). Nikakav apostolski zadatak ne smije postati povod da netko napusti svoje zvanje.

S obzirom na stanje nekih redovnika koji bi htjeli izbjegći vlast svoga poglavara i uteći se vlasti biskupa, treba pojedine slučajeve objektivno ispitati. Nakon dovoljne razmjene mišljenja i iskrenog traženja rješenja, biskup neka podupire mjere koje poduzme kompetentni poglavар, osim ako se pokaže da je posrijedi kakva nepravda.

47. Biskupi i njihovi neposredni suradnici neka nastoje da imaju jasan pojam o naravi pojedinih ustanova te da budu obaviješteni i o sadašnjem njihovu stanju i o kriterijima po kojima provode obnovu. A opet, sa svoje strane, redovnički poglavari, pored poznavanja suvremenog nauka o partikularnoj Crkvi, moraju se pobrinuti da budu konkretno informirani o sadašnjem stanju pastoralnog djelovanja i o apostolskom programu koji je izrađen za dijecezu u kojoj moraju pružiti svoju suradnju.

U slučaju da se neka ustanova nađe u takvu stanju da više ne može snositi teret upravljanja nekim djelovanjem, neka poglavari te ustanove pravovremeno i s povjerenjem iznesu teškoće u nastavljanju djela, barem u sadašnjem obliku, osobito ako je do toga došlo zbog manjka osoblja. Mjesni ordinarij neka dobrostivo ispita prijedlog za ukinuće dotičnog djelovanja (usp. ES I, 34, 3) i neka složno s poglavarima traži prikladno rješenje.

48. Osjeća se duboka potreba - a to ulijeva mnoge nade za život i apostolski dinamizam mjesne Crkve - da se naime brižljivim nastojanjem promiču uzajamne razmjene informacija i sporazumi u bitnim stvarima među raznim redovničkim ustanovama koje u dijecezi djeluju. Neka se, dakle, poglavari zalažu da do tog dijaloga dođe na prikladne načine i u pravi čas. To će, nema sumnje, pridonijeti da poraste povjerenje, poštovanje, uzajamna

razmjena pomoći, produbljivanje problema i međusobna razmjena iskustava, da tako jasnije dođe do izražaja zajedničko zavjetovanje evanđeoskih savjeta.

49. Na prostranom pastoralnom polju Crkve određeno je novo i vrlo značajno mjesto koje se povjerava ženama. One koje su nekoć bile marljive pomoćnice apostola (usp. *Dj* 18,26; *Rim* 16,1 sl.) danas moraju usaditi svoju apostolsku aktivnost u zajedniču Crkve i vjerno ostvarivati misterij svoje stvorene i objavljene osobnosti (usp. *Post* 2; *Ef* 5; *I Tim* 3; itd.) i gledajući također na prisutnost žena u civilnom društvu, gdje ona stalno raste.

Vjerne svome zvanju i u skladu sa svojom specifičnom ženskom naravi redovnice će u odgovoru na konkretnе zahtjeve Crkve i svijeta tražiti i iznijeti nove apostolske oblike služenja.

Po primjeru Marije, koja u Crkvi među vjernicima zauzima vrhunac ljubavi, a goreći onim izvorno ljudskim duhom osjećajnosti i skrbi, što je njihova karakteristična oznaka (usp. Pavao VI., Govor nacionalnom kongresu talijanskog ženskog centra, *L'Osserv. Rom.*, 6-7. XII. 1976.), u svjetlu duge povijesti koja nam pruža krasnih dokaza njihovih inicijativa u razvoju apostolske djelatnosti, redovnice će uvijek sve više biti i pokazivati se kao sjajan znak Crkve vjerne, revne i plodne u navještaju Kraljevstva (usp. Izjava *Inter insigneores* Sv. kongregacije za nauk vjere, 15. X. 1976.).

50. Biskupi zajedno sa svojim suradnicima u pastoralu te poglavari i poglavarice neka nađu načina da se apostolsko služenje redovnicâ što bolje pozna, što više proučava i unapređuje. Imajući u vidu ne samo veliki broj redovnica (usp. Uvod I) nego i njihovu važnost u životu Crkve, neka spomenuti brižno nastoje da što prije bude u praksi provedeno načelo njihova jačeg sudjelovanja u životu Crkve, da Božjem narodu ne bude uskraćena specijalna pomoć koju samo one mogu pružiti. Ali uvijek treba paziti na to da se redovnice zasluženo cijeni i pravo vrednuje, više poradi specifičnog svjedočenja koje one daju kao žene Bogu posvećene nego radi korisnih usluga koje one velikodušno pružaju.

51. U nekim je krajevima zapažena posebna živa poduzetnost u osnivanju novih redovničkih ustanova. Oni koji su dužni da prosude autentičnost svakog utemeljenja, neka ih doista ponizno, ali i objektivno i ustrajno procjenjuju, nastojeći proniknuti perspektive budućnosti i zapaziti svaki trag koji bi pokazivao vjerojatnu prisutnost Duha Svetoga pa da se karizme prime sa zahvalom i utjehom (*LG* 12) ili da se izbjegne "da bezrazložno nastaju beskorisne ustanove ili one koje nemaju dovoljno životne snage" (*PC* 19). Kada se sud o osnivanju neke ustanove formulira samo na temelju njezine koristi ili pogodnosti djelovanja ili naprosto na temelju djelovanja ove ili one osobe koja doživljava pojave po sebi sumnjive pobožnosti, očit je pokazatelj iskrivljena pojma pravoga redovničkog života u Crkvi (usp. I. dio, br. 10-14).

Da bi se donio sud o ispravnosti neke karizme, potrebno je da ona ima sljedeće oznake:

a) njezino osobito podrijetlo od Duha, kojim se razlikuje od prirođenih i stečenih osobnih sposobnosti koje dolaze do izražaja u djelovanju i u organizativnosti, iako nije odijeljena od njih;

b) duboka težnja duha da se suoči Kristu te tako izrazi koji od aspeka-ta njegova misterija;

c) konstruktivna ljubav prema Crkvi, koja odlučno izbjegava da u Crkvi izazove čak i najmanju neslogu.

Nadalje lik pravog utemeljitelja uključuje da se radi o ljudima i ženama čija prokušana (usp. *LG* 45) krijepost pokazuje iskrenu poučljivost prema svetoj hijerarhiji i spremnost da slijede nadahnuće koje kao dar Duha nose u sebi.

Kada se, dakle, radi o novim ustanovama, apsolutno se traži od svih koji su pozvani da o tome dadnu sud, da svoje mišljenje izraze s jasnom razboritošću, strpljivim procjenjivanjem i pravednom zahtjevnošću. Za tu stvar neka se osjećaju posebno odgovorni biskupi, nasljednici apostola, "pod čiju vlast sam Duh podlaže vjernike obdarene karizmom" (*LG* 7) i na koje spada da u zajedništvu s papom "tumače evandeoske savjete, da upravljaju njihovom praksom i da im ustanove stalne oblike života" (*LG* 43).

## Sedmo poglavlje

### Važnost primjerene koordinacije

Raznolika i plodna vitalnost Crkava traži stvarni i založni posao koordinacije kako bi se obnovila, stvorila i usavršila mnogovrsna pastoralna sredstva služenja i animacije. Promotrimo samo neke od njih na njihovu vlastitom planu:

#### *A. Na dijecezanskom planu*

52. U svakoj dijecezi neka biskup nastoji zapaziti što Duh hoće očitovati i po njegovu stadu, a osobito po redovničkim osobama i obiteljima koje se nalaze u dijecezi. Zato je potrebno da gaji iskrene i familijarne odnose s poglavarima i poglavaricama, da tako bolje izvrši svoju službu pastira u odnosu na redovnike i redovnice (usp. *CD* 15; 16). Uistinu njegova je specifična dužnost da brani posvećeni život, da promiče i nadahnjuje vjernost i autentičnost redovnika i da im pomogne da uđu, prema naravi svoga zvanja, u zajedništvo i u blagovjesničku akciju njegove Crkve. Naravno, biskup će sve to morati učiniti u sporazumnoj suradnji s biskupskom konferencijom i u skladu s mišljenjem Glave apostolskog kolegija.

Redovnici sa svoje strane neka smatraju biskupa ne samo pastirom čitave dijeceze, nego i jamcem svoje redovničke vjernosti vlastitom zvanju u vršenju svoga služenja u korist mjesne Crkve. "Neka se redovnici odazivaju zahtjevima i željama biskupâ spremno i vjerno, pa da preuzmu veći dio u službi ljudskog spasenja, a da to bude u skladu s naravi redovničke zajednice i prema konstitucijama" (*CD* 35, 1).

53. Treba se uvijek držati sljedećih odredaba izdanih u Apostolskom pismu *Ecclesiae Sanctae*:

1) "Svi redovnici, i izuzeti, dužni su držati se zakona, odluka i odredaba izdanih od mjesnog ordinarija koji se tiču različitih djela, u onome što se odnosi na vršenje apostolata, pastoralnog i socijalnog djelovanja, koje je propisao ili preporučio mjesni ordinarij."

2) "Isto tako dužni su se držati zakona, odluka i naredaba koje je izdao mjesni ordinarij ili biskupska konferencija" ili, prema mjestima, patrijarhijski

sinod (usp. *CD* 35, 5); razni propisi koji se ondje nalaze (*ES I*, 25, 1-2, a, b, c, d).

54. Bit će dobro da se u dijecezi osnuje služba biskupskog vikara za redovnike i redovnice sa svrhom da na tom polju bude biskupov suradnik u njegovoj pastoralnoj službi (usp. I. dio, br. 5-9). Služba dotičnog vikara ne preuzima nijednu od uloga koje spadaju na vlast poglavara. Na svakog rezidencijalnog biskupa spada da točno odredi koja su specifična zaduženja te službe i da je nakon ozbiljnog ispitivanja povjeri kompetentnoj osobi, koja temeljito poznaje redovnički život, zna ga cijeniti i spremna je služiti njegovu razvoju.

Što se tiče vršenja te službe, posebno se preporuča da u tome na zgodan način sudjeluju (npr. kao konzultori ili s kakvim drugim zaduženjem te vrste) i razne vrste redovnika, tj. svećenici, braća laici i redovnice, koji imaju potrebne sposobnosti.

Zadatak je, dakle, biskupskog vikara za družbe redovnika i redovnica da pruža pomoć u vršenju dužnosti koja je po sebi vlastita, i to isključivo, biskupu, naime da se brine u dijecezi za redovnički život i da ga uključuje u cjelinu pastoralne djelatnosti. Stoga je poželjno da se o izboru kandidata biskup razborito posavjetuje s redovnicima i redovnicama.

55. U želji da se postigne da prezbiterij dijeceze pokaže svoje jedinstvo i da bolje uspijevaju razne službe, biskup će brižljivo poticati dijecezanske prezbitere da sa zahvalnošću priznaju plodonosan doprinos redovnika i redovnica njihovoј Crkvi i da drage volje prihvate njihova imenovanja da obavljaju dužnost šire odgovornosti, koje odgovaraju njihovu zvanju i kompetenciji.

56. Treba se pobrinuti da redovnici svećenici u primjerenom razmjeru sudjeluju u prezbiterijalnim vijećima; isto tako neka budu, kako je pravo, prisutni u pastoralnim vijećima redovnici svećenici i laici i redovnice (usp. *PO* 7; *CD* 27; *ES I*, 15 i 16). A da uzmogne kako valja odrediti primjerenost i razmjer u broju prisutnih, neka ordinarij mjesta postavi kriterije i potrebne načine sudjelovanja.

57. Da se podupre stabilnost pastoralne suradnje,

a) treba uzeti u obzir razliku između djela koja su nekoj ustanovi *vlastita* i djela koja je ordinarij mjesta ustanovi povjerio. Prva, naime, ovise o redovničkim poglavarima prema propisu njihovih konstitucija, a to i onda ako su u pitanju pastoralna podvrgнутa jurisdikciji mjesnog ordinarija prema propisu prava (usp. *ES I*, 29).

b) "Za svako djelo apostolata koje ordinarij mjesta bude povjerio nekom redu, držeći se ostalih propisa prava, neka bude učinjen pismani ugovor između njega i nadležnog poglavara redovničke ustanove, u kojemu će, između ostalog, biti jasno određeno što spada na djelo koje treba izvršiti, na članove kojima je povjereno i na stvari ekonomiske naravi (*ES I*, 30, 1).

c) Za ova pak djela mora redovnički poglavar izabrati doista sposobne redovnike, pošto se posavjetovao s mjesnim ordinarijem; a ako se radi o tome da jednom redovniku bude povjerena crkvena služba, redovnika mora imenovati sâm ordinarij mjesta, na prijedlog ili bar uz pristanak njegova poglavara, na određeno vrijeme, koje je utvrđeno sporazumno" (*ES I*, 30, 2).

58. Iako ostaje uvijek netaknuta vlast da se stvari drukčije urede ili da se promijene na način koji bolje odgovara prijekim potrebama obnove pojedinih ustanova, čini se da je bolje da unaprijed bude točno određeno koja su to djela i osobito koji su to zadaci koji bi bili povjereni pojedinim redovnicima, za koje zadatke se traži pismeni ugovor, kao npr. za župnike (usp. *ES I*, 33), dekane, biskupske vikare, asistente katoličke akcije, tajnike pastoralne akcije, dijecezanske direktore, profesore na katoličkim sveučilištima, katehete, direktore katoličkih kolegija, itd. i to također što se tiče trajanja službe kao i s obzirom na vlasništvo dobara u slučaju da se neko djelo dokine.

Ako redovnik mora biti skinut sa službe koja mu je bila povjerena, treba se držati sljedeće odredbe: "Iz teškog razloga može svaki redovnik biti maknut iz povjerene službe bilo voljom vlasti koja je povjerila tu službu, pošto je upozorila redovničkog poglavara, bilo voljom poglavara pošto je upozorio vlast koja je povjerila službu, jednakim pravom a da nije potreban pristanak drugoga; no nisu dužni jedan drugome otkriti razloge svoje odluke, a još manje opravdavati je. No ostaje pravo uložiti priziv bez odgodnog učinka na Apostolsku Stolicu" (*ES I*, 32).

59. Udrživanja redovnika i redovnica u okviru jedne biskupije pokazala su se vrlo korisnim. Dakle, imajući u vidu njihovu narav i njihovu specifičnu svrhu, treba ih podupirati:

- a) ili zato što su to organizmi međusobne povezanosti, unapređivanja i obnove redovničkog života u skladu s direktivama crkvenog učiteljstva i u poštovanju vlastite naravi svake ustanove;
- b) ili zato što ti organizmi služe raspravljanju o *problemima* koji se tiču i biskupâ i poglavarâ, a služe i koordiniranju djelovanja redovničkih obitelji s pastoralnom akcijom dijeceze pod vodstvom biskupa; ali tako da to nikako ne smeta odnosima i dogovaranjima koja se vode direktno između biskupa i pojedinih ustanova.

#### *B. Na planu naroda, kraja i obreda*

60. Na biskupskim konferencijama nekog naroda ili kraja (usp. *CD 37*) biskupi "udruženo izvršavaju svoju pastirsку službu, da bi tako promicali veće dobro koje ljudima pruža Crkva" (*CD 38*). Isto tako vrše svoju službu u granicama svoga obreda patrijarhijski sinodi (usp. *DE 9*), te međuobredni sastanci ordinarija u okviru svoga posebnog sastava za odnose između različitih obreda (usp. *CD 38*).

61. U mnogim narodima ili područjima nastojanjem Sv. kongregacije za redovnike i svjetovne ustanove - a u područjima koja su ovisna o Sv. kongregaciji za evangelizaciju naroda ili Sv. kongregaciji za Istočne Crkve uz pristanak dotičnih svetih dikasterija - Sveta je Stolica ustanovila vijeća ili konferencije viših poglavara (redovnika, redovnica ili mješovite). Takva vijeća moraju pokazati veliku osjetljivost za raznolikost ustanovâ, jačati rast zajedničkog posvećenja i sve snage koje su uposlene u apostolskom radu usmjeravati na pastoralno koordiniranje biskupa (usp. br. 21).

Prema tome, da bi vijeća viših poglavara uzmogla s potrebnom djelotvornošću obavljati svoj zadatak, izvanredno će im koristiti da u određenim razdobljima izvrše reviziju svoga djelovanja i da se u skladu s

različitim svrhama pojedinih ustanova prikladnije organizira primjerena razdioba raznih komisija ili drugih sličnih organizama, koji moraju biti vezani s vijećima viših poglavara.

62. Odnosi između vijeća viših poglavara i patrijarhijskih sinoda, te isto tako odnosi između vijeća viših poglavara i biskupskih konferencija a i međuobrednih sastanaka neka budu uređeni po kriterijima koji određuju odnose između pojedinih ustanova i ordinarija mjesta (usp. *ES I*, 23-25; 40); zato treba postaviti i dodatne propise prema različitim krajevnim potrebama.

63. Budući da je izvanredno važno da vijeća viših poglavara s povjerenjem i marljivošću surađuju s biskupskim konferencijama (usp. *CD* 35, 5; *AG* 33), "poželjno je da pitanja koja se tiču jedne i druge strane budu raspravljana u mješovitim komisijama, sastavljenim od biskupâ i viših poglavara i poglavarica" (*ES I*, 43), ili na druge načine koji će odgovarati prilikama kontinenta, naroda ili kraja.

Mješovita komisija te vrste mora biti tako strukturirana da može uspješno postići svoje ciljeve, da naime služi kao organizam međusobnog savjetovanja, povezanosti, međusobnog priopćavanja, studija i razmišljanja, iako pravo odlučivanja treba uvijek prepustiti vijećima i konferencijama, prema njihovim kompetencijama.

Spada, dakle, na svete pastire da promiču usklađivanje svih djela i sve apostolske djelatnosti u njihovim dijecezama; isto vrijedi i za patrijarhijske sinode i za biskupske konferencije na njihovim područjima (usp. *CD* 36, 5).

Za pitanja koja se tiču redovnikâ i redovnicâ, biskupi će - ako to traži potreba ili korist, kao što se stvarno na više mjesta dogodilo - osnovati posebnu komisiju u sklopu biskupske konferencije. Prisutnost takve komisije ne samo da ne smeta djelovanju mješovite komisije, nego je naprotiv zahtjeva.

64. Sudjelovanje viših poglavara ili, prema statutima, njihovih delegata u drugim raznim komisijama biskupskih konferencija i međuobrednih sastanaka mjesnih ordinarija (npr. u komisiji za odgoj, zdravstvenoj komisiji, komisiji za pravednost i mir, za sredstva društvenog priopćavanja itd.), može biti vrlo korisno za pastoralnu akciju.

65. Preporuča se uzajamna prisutnost pomoću delegata bilo biskupskih konferencija bilo konferencija ili vijeća viših poglavara u pojedinim udruženjima ili sastancima jednih i drugih, ali svakako treba prije postaviti propise što se tiče potrebe za njima, jer svaka konferencija može sama ispitivati pitanja u svojoj kompetenciji.

### *C. Na nadnacionalnom i općem planu*

66. Na međunarodnom, kontinentalnom ili supkontinentalnom planu, među raznim narodima uzetima zajedno, mogu se uz odobrenje Svetе Stolice osnovati oblici koordinirane akcije među samim biskupima i među samim višim poglavarima. Prikladna veza na tom planu između pojedinih središta služenja mnogo pomaže da se postigne uređeno i složno djelovanje između biskupa i redovnika. U onim krajevima u kojima već postoje takvi oblici organizacije na kontinentalnom planu, moći će korisno izvršiti takvu ulogu suradnje i sami njihovi stalni odbori ili vijeća.

67. Petrov nasljednik vrši na općem planu svoju vlastitu službu za čitavu Crkvu; ali "izvršavajući vrhovnu, punu i neposrednu vlast nad cijelom Crkvom, rimski se Veliki Svećenik služi dikasterijima Rimske kurije" (CD 9).

Sâm je Papa pokrenuo neke oblike suradnje redovnika sa Svetom Stolicom odobriviš vijeće unije vrhovnih poglavara i poglavarica kod Sv. kongregacije za redovnike i svjetovne ustanove (usp. ES II, 42) i odredivši da predstavnici redovnika budu uvedeni u Sv. kongregaciju za evangelizaciju naroda (usp. ES III, 16).

## ZAKLJUČAK

Dijalog i suradnja već postoje na mnogim razinama. Ali nema sumnje da se moraju još više razvijati, da bi dali još bogatije plodove. Očito je potrebno naglasiti da će u suradnji tek onda biti učinjeni odlučni koraci kada oni koji su glavni odgovorni za djelovanje postanu sigurni da ta odlučnost prije svega proizlazi iz samog njihova uvjerenja i odgoja. Sve će, nema sumnje, ići nabolje ako oni budu duboko uvjereni o potrebi i naravi i važnosti takve suradnje, uzajamnog povjerenja, poštovanja uloge pojedinaca, međusobnog savjetovanja u određivanju i organiziraju pothvata na raznim razinama. Onda će odnosi između biskupa i redovnika, stvarani iskrenom i živom voljom, nemalo pridonijeti da se dinamična vitalnost Crkve-sakramenta u njezinu čudnovatom poslanju spasenja razvije prikladnije i savršenije.

Apostol Pavao, "sužanj u Gospodinu", u pismu iz Rima ovako je opominjao Efežane: "Zaklinjem vas, dakle, sa svom poniznošću i blagošću, sa strpljivošću živate dostoјno poziva kojim ste pozvani. Podnosite jedni druge u ljubavi; trudite se sačuvati jedinstvo Duha svezom mira" (Ef 4,1-3).

Ove smjernice su bile podvrgnute ispitivanju Svetog Oca, koji ih je 23. travnja 1978. dobrohotno odobrio i odredio da se objave.

U Rimu, Sv. kongregacija za redovnike i svjetovne ustanove, 14. svibnja 1978., na svetkovinu Duhova.

*Kard. Sebastijan Baggio*  
prefekt Sv. Kongregacije za biskupe

*Kard. Eduard Pironio*  
prefekt Sv. Kongregacije za redovnike  
i svjetovne ustanove